

divadla E. Kohout in je v fragmentih pokazal sugestivno in vsebinsko polno, moderno zajeto režijo dr. Hilarja. Zadnja, 50. predstava, kjer je nastopila zopet ga. Šaričeva, je rahlo nakazala že obrise nove Ofelije in obudila upanje tudi na novega Hamleta. V kroniko spada, da je začetkom leta nastopil v Pragi kot Hamlet g. Rogoz in da so ga simpatično sprejeli.

Z Euripidovo »Medejo« smo po dolgem času dobili starogrško tragedijo; žal je Euripidas zastopnik racionalistične baročne drame in učinkuje bolj z artističnim bleskom kot z elementarnim mitom. Zato je ta umetnost bolj znanstvena kot sugestivna. Ga. Danilova je »Medejo« uprizorila in igrala kot melodram, v ritmično mimični visoki patetičnosti je zadovoljivo izčrpala vsebinske poudarke; dosegla je nadpovprečen uspeh. Vendar čemu ne gremo k Aischylu in Sophoklu?

»Sodnik Zalamajski« je tipični španski barok. Calderonov absolutni nazor se teatralično razbohoti v dvoboj principov, svetnega in naravnega, to je božjega; vse, kar je časovno človeškega, se mora ukloniti načelu pravne časti, ki zmaga v vsej kruti brezobzirnosti. Žalostna zgodba pa je vsa prepletena s komedijsko lahkotnostjo in živo miljejno barvitostjo. Uprizoritev je vodil Ciril Debevec; s solidnimi sredstvi je razvil igro iz notranje moči besede in tako plastično uveljavil vsebino. Sodnika je igral g. Cesar, generala g. Skrbinšek. Omeniti moramo tudi presenetljivo verno podobo Filipa II., ki jo je podal g. Danilo.

Ibsenovo stoletnico je praznovalo gledališče z Divjo raco. Mladega Ekdala je izčrpno igral g. Rogoz, Hedo gdčna Juvanova. Večji uspeh smo dosegli v Shawovi »Kandidi«, ki jo je zrelo izoblikovala ga. Marija Vera. Tu je Shaw še sugestivni dedič Ibsenov, pa svež pesnik, tolmač človeških skrivnosti in družabni borec obenem. G. Levar (pastor), ga. M. Vera (Kandida) in g. Jan (mladi poet) so izrazito zaokrožili igro, izboren tip trgoveškega očeta je podal g. Lipah kot Burgess.

Slovanska drama, zlasti ruska, je letos popolnoma izostala; edino P. Wegener je s svojimi tovariši gostoval v Andrejeva »Misli«. Ker smo videli nedozorelo Kulundžičevo »Polnoč« in pozneje izredno učinkovito gostovanje zagrebške drame s Krležovo dvodejanko »V agoniji«, še ne moremo govoriti o slovanski drami.

Marsikaj je treba pripisati dejstvu, da je gledališče že sredi leta začelo zastajati in da prenaporno delo igravcev zahteva tuintam lažjega, tudi modnega blaga ali pa ponavljanja starejših komadov. Ta lažji del, večinoma komičnega značaja, smo dobili v Vrtu Ede-nu, Nedeljskem oddihu, Sestrični iz Varšave, Fanny, strici, tete itd., Danes bomo tiči in Dobri vojak Švejk; marsikaj je bilo med tem docela plitkega in neresnega, zlasti Sestrična iz Varšave, ki je za naše gledališče kabaretna potrata. Posročila se ni tudi Halbejeva »Mladost« in le srednji uspeh je dosegla Hasencleverjeva moderna komedija »Boljši gospod«. Reprezentativno sta se uprizorili Wildeov »Idealni soprog« v Skrbinškovi in Rostandov »Cyrano de Bergerac« v šestovi režiji. V Cyranoju je scenograf g. Vavpotič izborno uveljavil prostornost prvega dejanja, istotako je režija pokazala intenzivno in uspešno delo, tako da je letošnji Cyrano v mnogem oziru nadkrilil prvo uprizoritev pred

nekaj leti. Prvo dejanje je mogoče najboljši uspeh letošnjega igranja.

Izmed novejših del je imel največji uspeh Maeterlinckov »Župan stilmondski« v režiji C. Debevca. To delo je zaradi svoje globoke notranjosti in zdrave teatarske izrazitosti prodrlo kljub utrujenosti igravcev in občinstva; pogrešali smo sicer še tiste gledališke skrivnosti, ki ji pravimo občutje, toda ta skrivnost se v našem gledališču redko razodene tudi pri lažjih igranjih, kakor je Župan stilmondski. Če bi hoteli govoriti o gledališču na splošno, bi morali ponoviti to, kar smo že v prejšnjih letih poudarjali. Pogrešamo trdnih osnov v režijskem in igravskem udejstvovanju, s katerih ne bi vsako delo od uprizoritve do uprizoritve padalo. Danes imamo uvežban in dovolj enoten igravski zbor, ki spretno igra tudi težje delo, a tvornosti in osebnosti pogrešamo. Tudi najbolj lahka teatarska dela morajo biti izraz smotrnega hotenja sklenjene kulturne zavesti, ki ji pravimo domača umetnost. Zato o napredku slovenskega gledališča v letošnjem letu ne moremo govoriti. F. K.

Glasbeno življenje v Sloveniji v l. 1927./28.

Opera: Lani smo dobili novega intendanta gledališča, g. arh. R. Kregarja, ki je zamenil ravnatelja kons. M. Hubada. Novi upravnik je imel težko stališče: redukcije, slabe finance, kritika je bila vsa zoper njega kot gospodarja in umetnostnega vodja teatra, dasiravno mu treba priznati, da je nekaj storil za inscenacijo in balet, ki sta bila pri nas vedno zanemarjena. Opera je dala le malo novega. Od tega, kar smo dobili, smo bili najbolj veseli S. Prokofjeva »Treh oranž«, ki jih je g. N. Štritof genialno izvedel; to je bil doslej najmodernejši kos v naši operi sploh. Vendar niti to ni kdovekaj, če pomislimo, da so drugod v velikem svetu danes aktualnosti Stravinskij, Křenek, Hindemith; pri nas pa mora intendant skrbeti za blagajno in si pomaga z gostovanji v starih operah. Rajši naj bi skrbel za blagajno z izvajanjem sodobnih del, moderno vzgojil publiko pa bi tudi šlo. Od klasikov smo čuli Mozartovo »Čarobno piščal« in Beethovnovega »Fidelio«, ki ju je v vprav komornem tonu podal g. M. Polič; od domačih skladateljev smo čuli M. Konjovičevo »Miloševo ženitev«, precej nezrelo in slabokrvno delo, od katerega nismo profitirali nič, dalje A. Flotova »Marto« in Puccinijevo »Fanciullo«... in obljublja jo še A. Straufovo »Salomo«. Malo je to za naše zahteve; ni vsega kriv intendant, še manj operni ravnatelj ali dirigenti, ki so se trudili za dobro izvedbo z vsemi močmi. No, g. Kregar je v maju odstopil in išče se nov intendant. Naj bi država končno nehala zapostavljati naš teater in mu omogočila večji razmah! Mislim pa, država sama od sebe ne bo tega storila; treba je, da se Slovenci otresemo lenobe in apatije in nastopimo s poslanci na čelu kot en mož za naš teater! Vsekakor treba, da dobimo Slovenci v našem teatru besedo in da dosežemo svojo kontrolo v njem s pomočjo obl. skupščine in ljubljanske občine.

Operna produkcija: Kogo je ve »črne maske« so gotove in se že študirajo. Tudi Sl. Osterc, ki je baš dovršil studije pri prof. Jiráhu v Pragi in se začel pri nas uveljavljati kot skladatelj in učitelj konservatorija, ima v delu enodejansko opero komičnega značaja. Čitali smo tudi o dovršenju operne enodejanke M. Logarja. To je zaenkrat vse, kar vem poročati o naši operni produkciji. Baletno glasbo je pisal letos A. Balatka (Iz Jutrove dežele).

Instrumentalna produkcija je pri nas malo bolj slabo razvita, morda zato, ker zanjo ni impulzov in brige dovolj. Lani je bil v Pragi festival jugoslovanske glasbe, na katerem je g. N. Štritof dirigiral A. Lajovčev novi »Scherzo« za orkester, L. M. Škerjančev »Koncert« in dve starejši skladbi E. Adamiča. V ostalem smo čuli v izvedbi Zikovcev še Škerjančevo Sonata de camera, v kateri je avtor pokazal velik napredek v razvoju napram atonalni, linearni glasbi. Na Dunaju so izšli tudi Škerjančevi »4 Klavierstücke«, ki so stilno še starejšega, impresionističnega kova. Prof. Škerjanc je dovršil tudi »Koncert« za viol. in orkester v enem stavku z delno uporabo jugoslov. motivov, dalje »Plesni motiv« za godalni orkester, »Plesni motiv« za pihala, »Šest klav. variacij«, »Pet klav. preludijev«. Poleg tega »Tri pesmi iz Gradnikovega cikla De Profundis« za sopran s spremljavo 17 instrumentov. Tudi g. E. Adamič je dovršil neke nove instrumentalne skladbe. Sl. Osterc ima v rokopisu »Kvartet« (Passacaglia, Fuga), ki se je že v Pragi izvajal, dalje »štiri karikature« za prečelo, klarinet in fagot, »Chaplinove anekdote« za glas in 11 instrumentov, »Koncert« za violino in 7 instrumentov in »Preludij in fuga« za četrtonski klavir. izšla je njegova »Mala koračnica« za klavir. Osterc se kaže stilno v teh delih vplivanega po najmodernejši smeri Rusov in Nemcev in bo nemara lepo vplival na našo mlado generacijo v tem zmislu. M. F. Bravničar je dovršil dvoglasno klav. »Suito«, dalje »Sonato« za viol. itd. G. Mih. Logar, ki je tudi nedavno absolviral praško šolo, je pokazal doslej le »štiri klavirske skladbe« v starejšem, impresionističnem stilu. Novi naš čas ljubi zlasti komorno glasbo in zdi se celo, da je baš tu njegovo pravo poprišče.

Dosti bolj od instrumentalne je cvela pri nas **vokalna produkcija**, ki so jo objavljali »Cerkveni Glasbenik«, ki je lani praznoval 50 letnico obstoja, »Zbori« in »Pevec«. Zlasti »Zbori« so storili na polju posvetne vokalne glasbe veliko: združili so vse naše skladatelje k sodelovanju; med novimi močmi »Zborov« je omeniti še dr. A. Dolinar, ki se je kot skladatelj že lepo uveljavil. Tudi v moderni zborški skladbi se že lepo uvaja moderni polifoni stil, čigar glavni pokretaš je E. Adamič, v novejšem času propagator madrigalskega realističnega stila, ki je zamenil stari impresionistični način. Religiozne skladbe so objavili lani in letos S. Premrl, M. Železnik, V. Vodopivec (letos šestdesetletnik), A. Jobst, A. Mihelič, F. Marolt, S. M. A. Ekel, dr. F. Kimovec; posvetne zborovske skladbe so izdali O. Dev, Z. Prelovec, J. Pavčič, E. Adamič, V. Vodopivec, Jos. Lavtižar (dve ljudski opereti), C. Pregelj, Marko Bajuk, F. Juvanec.

Koncertov je bilo dosti, dasiravno ne še preveč in ne smotreno urejenih. Potrebovali bi organizacije koncertne sezone, ki bi nas znala orientirati in seznaniti z modernimi Rusi, Nemci, Francozi itd., pa pospeševala našo instrumentalno produkcijo. Orkestrske koncerte so dajali — v marcu smo do stojno proslavili Beethovno 100 letnico smrti — Muzika Dravske divizije pod dr. Čerinom in operni orkester pod M. Poličem, ki sta lepo izvajala Deveto, kar je za Ljubljano velika reč; dalje Orkestralno društvo Glasb. Matice pod E. Adamičem in S. Škerjancem (Mihevc, Adamič, Škerjanc, Stravinski, Beethoven, Schubert, Debussy); Orkester k. r. garde pod podp. Pokornymem (Kalinikov, Dvořak, Milojević, Gotovac, Čajkovskij). **Komorno glasbo** so nam izvajali v februarju Ševčikovci (5 Beethovne kvartete), v septembru Zikovci (Schulhoff, Škerjanc, Suk), ter novi Sancinovi (zagrebški) Trio (Smetana, Novak, Dvořak, Beethoven). Čuli smo tudi slovita češka goslača V. Přichodo in J. Kubelika, predstavila se je domača goslačica V. Jerajeva (Beethoven, Fonze, Block), ter španski čelist G. Cassado.

Klavirske večere so dali: R. Kosovelova (Brahms, Reger, Beethoven, Skrjabin), J. Požene-lova (Bach, Beethoven, Debussy, Dvořak, Albeniz, Ruzé, Prokofjev, Sévécac, Ravel itd.), prav talentirani in dobro šolani začetnici, dalje Francoz R. Lortat (Rameau, Couperin, Daquin, Debussy, Albeniz, Beethoven), D. Golia-Kobler (D'Indy, Kogoj, Škerjanc, Premrl, Ravnik, Skrjabin, Balakirjev) — edina, ki se je zavzela za domačo klavirsko literaturo! Prav tako! Tudi gojenci konservatorija, učenci prof. Ravnika in Šlajsa, so priredili uspele produkcije. Lani v aprilu je bil cerkven koncert pod vodstvom S. Premrla in A. Dolinarja; proslavila se je 400 letnica Palestrine in izvajale orgelske skladbe Bacha, Liszta, Beethovna, Springerja, Giulimanta in Martinija (S. Premrl).

Vokalna reprodukcija je cvela najbolj. Gibali sta se Pevska zveza z »Ljubljano« in J. P. Z. z »Matico« in »Zvonom« na čelu, dalje »Grafika«, »Sloga«, naravnost izredne uspehe pa je odneslo novo Akademsko pevsko društvo pod F. Maroltom ter se je visoko dvignilo Društvo učiteljev (Sr. Kumar), ki je delovalo v Zagrebu in Ljubljani. Slovenski dirigent (Kumar) in pevci (Betetto, Banovec) so sodelovali tudi na mednarodnem festivalu v Frankfurtu v širolovem oratoriju sv. Cirila in Metoda, ki je svet častno seznanil z jugoslovansko glasbo. V aprilu je priredila Gl. Matica uspešno turnejo po češkoslovaški in na Dunaj. Obiskala sta nas s koncerti tudi zagrebška operna pevca Zikova in Šimene, v maju smo čuli zagrebško »Mladost« pod J. Gotovcem, poprej še Poljake, Rumune in dunajske Sängers-Knaben, srbsko pevko Stamatovičevu, dalje I. Hrastovo in F. Čadeževu, samostojen koncert so priredili tudi domači pevci Medvedova, Thierryjeva, Betetto.

V marcu je izšla prva in v aprilu druga številka Nove Muzike (urednik E. Adamič), naslednica Novih Akordov, ki ima postati važen faktor, ognjišče našega glasbenega življenja. St. Vurnik